

Κρίση και αντιπροσωπευτική δημοκρατία στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Δρ. Παναγιώτα Άρνου, Ερευνήτρια, Ινστιτούτο Ερευνών Προμηθέας

Η οικονομική κρίση έχει φανερώσει τα κενά δημοκρατίας στην Ε.Ε. Ωστόσο, η πηγή των κενών αυτών δεν εντοπίζεται μόνο στην ίδια την κρίση, αλλά κυρίως σε προϋπάρχουσες θεσμικές και πολιτικές δομές, καθώς και στον τρόπο που η κρίση αντιμετωπίστηκε.

Καταρχήν, η δομή και ο τρόπος λήψης αποφάσεων στην Ε.Ε. αποκλίνει από τον τρόπο λήψης αποφάσεων στις σύγχρονες αντιπροσωπευτικές δημοκρατίες. Η διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης αποτελεί ένα ιδιαίτερο παράδειγμα θεσμοθετημένων μεταβολών του σύγχρονου κράτους, με βασικό χαρακτηριστικό την κατάργηση του παραδοσιακού διαχωρισμού των εξουσιών, με σαφή ενίσχυση της εκτελεστικής εξουσίας αλλά και μη εκλεγμένων σωμάτων.

Πέραν των παραπάνω, η διάβρωση του δημοκρατικού κεκτημένου τις ευρωπαϊκές - και όχι μόνο - κοινωνίες, μπορεί να ερμηνευθεί από το γεγονός ότι μια κρίση ηγεμονίας, με όρους του Gramsci, δημιουργεί τις συνθήκες για ολιγαρχικού τύπου απαντήσεις στην κρίση. Ιδιαίτερα στην Ε.Ε., όπου η διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, ιδιαίτερα από τη δεκαετία του 1980, συντελέστηκε σε μια καθαρά νεοφιλελεύθερη βάση, η κρίση αναδεικνύει το ζήτημα της λειτουργίας της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας στην Ευρώπη. Δεν πρόκειται για ένα θεσμικό μόνο θέμα, αλλά η κρίση στην Ευρώπη έχει να κάνει και με τις θεμελιώδεις κοινωνικές αντιλήψεις στις οποίες βασίστηκε ο μεταπολεμικός κοινωνικός συμβιβασμός. Στο βαθμό που οι θέσεις και τα συμφέροντα της κοινωνικής βάσης και ευρύτερων κοινωνικών ομάδων δεν εντάσσονται στον κυρίαρχο ηγεμονικό λόγο και τις πολιτικές της Ε.Ε., καθίσταται ανέφικτος ένας ηγεμονικός συμβιβασμός τόσο στο ιδεολογικό όσο και στο υλικό επίπεδο.